

Dr. sc. Marko Bošnjak*
Aida Grgić Boulais**

ZLOČIN IZ MRŽNJE U PRAKSI EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Iako ni Europska konvencija za ljudska prava u svojem tekstu, a ni Europski sud za ljudska prava (ESLJP) u svojim presudama ne sadrže definiciju „zločina iz mržnje“, on bi se mogao definirati kao nasilje motivirano rasizmom, ksenofobijom, vjerskom nesnošljivošću, predrasudom utemeljenom na invaliditetu ili posebnim potrebama pojedinca, njegovu rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji ili nekoj drugoj diskriminirajućoj osnovi. S obzirom na to da zločin iz mržnje utječe ne samo na izravnu žrtvu već i na društvo u cjelini, ESLJP je razvio bogatu praksu u predmetima koji se odnose na pritužbe diskriminatornog nasilja u kojima je pojasnio postojanje i opseg pozitivnih obveza država potpisnica Konvencije u čitavom nizu okolnosti, uključujući i potrebu poduzimanja pozitivnih mjera kako bi se zaštitile žrtve takva nasilja. Ovaj članak predstavlja opseg tih pozitivnih obveza kroz praktične primjere u raznim domenama u kojima su nastali, i to konkretno u predmetima rasne nesnošljivosti, nasilja prema ženama, nasilja utemeljenog na razlozima seksualne orijentacije, vjeroispovijedi i političkog mišljenja.

Ključne riječi: Europski sud za ljudska prava, zločin iz mržnje, učinkovita istraga, diskriminacija

1. UVOD

Europska konvencija za ljudska prava (dalje u tekstu: EKLJP ili Konvencija) ne spominje niti sadrži definiciju „zločina iz mržnje“. Europski sud za ljudska prava (dalje u tekstu: ESLJP ili Sud) u svojoj praksi također ne definira taj pojam. Općenito govoreći, zločin iz mržnje mogao bi se definirati kao nasilje motivirano rasizmom, ksenofobijom, vjerskom nesnošljivošću, predrasudom utemeljenom na invaliditetu pojedinca, njegovu rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji ili nekoj drugoj diskriminirajućoj osnovi.¹

* Dr. sc. Marko Bošnjak, sudac Europskog suda za ljudska prava

** Aida Grgić Boulais, pravnica u Tajništvu Europskog suda za ljudska prava

¹ Za daljnje informacije vidjeti stranicu Agencije Europske unije za temeljna prava (FRA) posvećenu zločinu iz mržnje na: www.fra.europa.eu/en/theme/hate-crime.

Domaće vlasti dužne su istražiti svako kazneno djelo s ciljem kaznenog progona i kažnjavanja počinitelja. Ovisno o pravnom sustavu države ugovornice, kazneno pravo može priznavati postojanje diskriminirajućeg motiva za počinjenje kaznenog djela kao otegotnu okolnost,² kvalifikatornu okolnost,³ ili takav motiv može biti predmetom potpuno novog kaznenog djela uobičajeno nazvanog „zločinom iz mržnje“.⁴ Primjerice u pravnom sustavu Engleske i Walesa koriste se dva pristupa – određena kaznena djela ostvaruju biće potpuno novog kaznenog djela ukoliko su počinjena iz rasne nesnošljivosti, dok druga imaju za posljedicu samo strožu kaznu istog kaznenog djela.⁵ U Hrvatskoj je zločin iz mržnje od stupanja na snagu Kaznenog zakona iz 2011. definiran u članku 87. Kaznenog zakona kao kazneno djelo počinjeno zbog rasne pripadnosti, boje kože, vjeroispovijesti, nacionalnog ili etničkog podrijetla, invaliditeta, spola, spolnog opredjeljenja ili rodnog identiteta druge osobe. Takvo postupanje uzet će se kao otegotna okolnost ako nije izričito propisano teže kažnjavanje, kao što je to slučaj primjerice kod teškog ubojstva (čl. 111. st. 4. Kaznenog zakona).⁶ U Sloveniji Kazneni zakon ne sadrži zasebnu definiciju zločina iz mržnje. Međutim diskriminirajući motiv za počinjenje određenog kaznenog djela ne uzima se samo kao otegotna okolnost prilikom izricanja kazne nego u određenim slučajevima i kao konstitutivni element kaznenog djela (npr. zločin mučenja, članak 135.a Kaznenog zakona) ili kao teži oblik kaznenog djela (npr. teško ubojstvo, članak 116. st 3. Kaznenog zakona).

Za razliku od domaćih sudova, čija je zadaća odlučivanje o krivnji pojedinca, uloga ESLJP-a je odlučivanje o odgovornosti prema Konvenciji država ugovornica u predmetima u kojima se pojedinci žale na povredu članka 2. (pravo na život), odnosno članka 3. Konvencije (zabrana mučenja). Obje navedene odredbe sadrže takozvani materijalni i proceduralni aspekt; materijalni aspekt obvezuje države da se suzdrže od ubijanja, odnosno mučenja osoba u njihovoj nadležnosti, dok proceduralni aspekt podrazumijeva obvezu država učinkovito istražiti te pod određenim uvjetima i spriječiti bilo kakvo ubijanje ili mučenje od strane kako državnih vlasti tako i pojedinaca.⁷ Međutim, imajući u vidu da zločin iz mržnje nije običan zločin jer ne utječe samo na izravnu žrtvu već i

² R. Rubio-Marín/M. Möschel, *Anti-Discrimination Exceptionalism: Racist Violence before the ECtHR and the Holocaust Prism*, *European Journal of International Law*, vol 26/4 (2015), 881-882.

³ Vidi Turković et al., *Komentar Kaznenog zakona* (2013), 129-130.

⁴ *Supra*, bilješka 3, 882.

⁵ M. Walters/S. Wiedlitzka/A. Owusu-Bemaph, *'Hate Crime and the Legal Process'* (2017), University of Sussex Final Report, 37-39.

⁶ *Supra*, bilješka 3, 165.

⁷ Detaljno o učinkovitosti istrage vidi K. Turković, F. Viljac, *Učinkovito istraživanje povreda prava zajamčenih Konvencijom u istom broju ovog časopisa*.

na čitavo društvo,⁸ ESLJP često razmatra pritužbe vezane uz takvo nasilje sa stajališta članka 14. EKLJP-a (zabrana diskriminacije) u svezi s člankom 2. ili 3. Konvencije. Kao što će biti prikazano, u svojoj bogatoj praksi u ovom području⁹ ESLJP je nastojao pojasniti postojanje i opseg pozitivnih obveza država potpisnica Konvencije u svezi s diskriminirajućim nasiljem u čitavom nizu okolnosti, uključujući potrebu poduzimanja pozitivnih mjera kako bi se zaštitile žrtve takva nasilja.¹⁰

Ovaj članak nastoji predstaviti opseg tih pozitivnih obveza kroz praktične primjere u raznim domenama u kojima su nastali. Nakon predstavljanja općih principa članka 14. analizirat će se pozitivne obveze koje proizlaze u predmetima rasne netrpeljivosti. Nakon toga će se iste prikazati kroz prizmu nasilja prema ženama, a na kraju će se razmatrati nasilje utemeljeno na drugim diskriminirajućim motivima, kao što su seksualna orijentacija, vjeroispovijest i političko mišljenje.

2. OPĆA NAČELA ČLANKA 14. EKLJP-a

Članak 14. Konvencije jamči zaštitu od diskriminacije „u uživanju prava i sloboda zajamčenih Konvencijom“. Sud je često isticao tu „sporednu narav“ članka 14. EKLJP-a, naglašavajući da ona ne zabranjuje diskriminaciju kao takvu,¹¹ nego samo u odnosu na prava i slobode zajamčene Konvencijom, i da u tom smislu „svega nadopunjuje druga materijalna prava zajamčena Konvencijom ili njezinim Protokolima“.¹² Međutim to nikako ne znači da je primjenjivost članka 14. Konvencije ovisna o povredi same materijalnopravne odredbe.¹³

U kontekstu zločina iz mržnje, u slučaju kada ESLJP zaprimi pritužbu o povredi članka 14. Konvencije zbog navodne diskriminatorne naravi nasilja počinjenog od strane državnog službenika, njegova je zadaća pod materijalnim

⁸ Vidi FRA „*Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights*“, 2012.

⁹ Vidi također FRA „*Unmasking bias motives in crimes: selected cases of the European Court of Human Rights*“, 2018.

¹⁰ *Talpis protiv Italije*, br. 41237/14, 2. ožujka 2017., §§ 123.-24.

¹¹ Opća zabrana diskriminacije nalazi se u članku 1. Protokola broj 12 uz EKLJP, koji je Hrvatska ratificirala 2003. i koji je stupio na snagu 1. travnja 2005.

¹² *Molla Sali protiv Grčke* [VV], br. 20452/14, 19. prosinca 2018., § 123.; *Carson i ostali protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], br. 42184/05, 16. ožujka 2010., § 63.; *E.B. protiv Francuske* [VV], br. 43546/02, 22. siječnja 2008., § 47.; *Marckx protiv Belgije*, br. 6833/74, 13. lipnja 1979., § 32.

¹³ *Carson i ostali protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, op. cit., § 63.; *E.B. protiv Francuske*, op. cit., § 47.

aspektom članka 2. ili članka 3. Konvencije ustanoviti je li postojala uzročna veza između takva ponašanja državnih vlasti i bilo kakvih diskriminatorskih stavova prema grupi kojoj žrtva takva nasilja pripada. S proceduralnog stajališta, uz obvezu istrage svakog kaznenog djela počinjenog protiv pojedinca, države imaju dodatnu dužnost istražiti postojanje bilo kakvih diskriminatorskih motiva iza nekog nasilnog čina, a propust istog može dovesti do povrede članka 14 EKLJP-a.¹⁴ S time u vezi ESLJP je više puta naglasio¹⁵ da “postupati prema diskriminatorno motiviranom nasilju i brutalnosti jednako kao u predmetima koji nemaju takve konotacije, značilo bi ne uvidjeti specifičnu narav tih djela, koja su osobito destruktivna u odnosu na temeljna prava”.

Točno je da će u praksi često biti iznimno teško dokazati diskriminatorne motive. Prilikom ocjene dokaza ESLJP je općenito prihvatio standard „izvan razumne sumnje”. U postupcima koji se vode pred ESLJP-om nema prepreka proceduralne prirode za prihvatljivost dokaza ili predodređenih formula za procjenu tih dokaza. ESLJP donosi zaključke koji su, po njegovu mišljenju, zasnovani na slobodnoj ocjeni svih dokaza, uključujući i one koji se mogu izvesti na osnovi iznesenih činjenica i izlaganja stranaka u postupku. Na osnovi dobro ustanovljene sudske prakse dokaz može proizlaziti i iz skupa dovoljno čvrstih, jasnih i međusobno usklađenih zaključaka ili sličnih neopovrgnutih presumpcija činjenica. Osim toga stupanj uvjerenosti koji se zahtijeva da bi se donio određeni zaključak i, s tim u vezi, raspoređivanje tereta dokazivanja neraskidivo su povezani s konkretnim činjenicama, vrstom navoda ili tvrdnji koje se iznose i pravom zaštićenim Konvencijom na koje se poziva.¹⁶ U određenim okolnostima, u kojima sve podatke ili veći dio podataka o predmetnim događajima posjeduju samo tijela vlasti, može se smatrati da je na vlastima teret dokazivanja da pruže zadovoljavajuće i uvjerljivo objašnjenje.¹⁷

Nadalje, ESLJP nije isključio mogućnost da se u određenim slučajevima navodne diskriminacije od tužene države može tražiti da pobija dokazivi navod o diskriminaciji te, ukoliko u tome ne uspije, da Sud može zaključiti da je došlo do povrede članka 14. Konvencije.¹⁸

¹⁴ *Ognyanova i Choban protiv Bugarske*, br. 46317/99, 23. veljače 2006., § 145.; *Turan Cakir protiv Belgije*, br. 44256/06, 10. ožujka 2009., § 77.; *Abdu protiv Bugarske*, br. 26827/08, 11. ožujka 2014., § 44.; *Angelova i Iliev protiv Bugarske*, br. 55523/00, 26. srpnja 2007., § 115.; *Eremia protiv Moldavije*, § 85.; *Members of the Gldani Congregation of Jehovah's Witnesses i ostali protiv Gruzije*, br. 71156/01, 3. svibnja 2007., § 140.; *Virabyan protiv Armenije*, § 218.

¹⁵ *Šečić protiv Hrvatske*, br. 40116/02, 31. svibnja 2007., § 67.; *M.C. i A.C. protiv Rumunjske*, br. 12060/12, 12. travnja 2016., § 113.

¹⁶ *Nachova protiv Bugarske*, op. cit., § 147.

¹⁷ *Vidi Salman protiv Turske [VV]*, br. 21986/93, 27. lipnja 2000., § 100.

¹⁸ *Nachova protiv Bugarske*, op. cit., § 157.

Obveza tužene države u smislu istrage mogućih rasističkih elemenata kod nasilnih radnji podrazumijeva obvezu ulaganja maksimalnih napora, a ne apsolutnu obavezu.¹⁹ Od nadležnih tijela očekuje se da naprave sve što se u danoj situaciji može razumno očekivati kako bi prikupila i osigurala dokaze te upotrijebila sve što se u praksi može poduzeti kako bi se utvrdila istina i donijela potpuno obrazložena, nepristrana i objektivna odluka, bez izostavljanja sumnjivih činjenica koje mogu uputiti na rasistički potaknuto nasilje.²⁰

Konačno, ESLJP je također pojasnio da se jamstvo članka 14. Konvencije primjenjuje bez obzira na to je li nasilje u konkretnom slučaju prouzročeno od strane službene osobe ili privatnog pojedinca.²¹

3. RASISTIČKI MOTIVIRANO NASILJE

Gore opisana načela prvo su razvijena u praksi ESLJP-a u kontekstu rasistički motiviranog nasilja, koje, prema riječima samog Suda, „... predstavlja posebno povredu ljudskog dostojanstva, pa se, s obzirom na pogubne posljedice, od nadležnih tijela zahtijeva da svaki takav slučaj istraže posebno energično i odlučno. Iz tog razloga vlasti moraju upotrijebiti sva sredstva koja im stoje na raspolaganju u borbi protiv rasizma i rasno motiviranog nasilja kako bi na taj način ojačale viziju svakog demokratskog društva u smislu da se na različite ne gleda kao na opasnost, već kao na izvor bogatstva.”²²

U vodećoj presudi ESLJP-a u ovom području, *Nachova i ostali protiv Bugarske*,²³ vojni su policajci upucali dva nenaoružana bjegunca romske etničke pripadnosti pokušavajući ih uhititi. Jedan od policajaca navodno je podviknuo: „Prokleti Cigani!“ Nakon što je pronašao povredu materijalnog i procesnog aspekta članka 2. zbog ozbiljnih nedostataka zakonskog okvira za reguliranje primjene sile i uporabe vatrenog oružja vojne policije u slučajevima očito blažih prijestupa, ESLJP je razmotrio je li došlo i do povrede članka 14. Konvencije.

Razmatrajući pritužbu pod člankom 14. u svezi s materijalnim vidom članka 2. Konvencije s ciljem utvrđivanja jesu li ubojstva bila rasno motivirana, uslijed nedostataka u domaćem zakonodavstvu u pogledu korištenja vatrenog

¹⁹ *Nachova protiv Bugarske*, op. cit., § 160; *Bekos i Koutropoulos protiv Grčke*, br. 15250/02, 13. prosinca 2005., § 69.; *Stoica protiv Rumunjske*, br. 42722/02, 4. ožujka, 2008., § 1.19.

²⁰ *Nachova protiv Bugarske*, op. cit., § 160.; *Bekos i Koutropoulos protiv Grčke*, op. cit., § 69.; *Ognyanova i Choban protiv Bugarske*, op. cit., § 145.

²¹ *Šečić protiv Hrvatske*, op. cit., § 67.; *Beganović protiv Hrvatske*, br. 46423/06, 25. lipnja 2009., § 94.; *Milanović protiv Srbije*, br. 44614/07, 14. prosinca 2010., § 97.

²² *Nachova protiv Bugarske*, op. cit., § 145.

²³ *Nachova protiv Bugarske*, op. cit.

oružja, ESLJP nije bio uvjeren da konkretan vojni policajac ne bi istu silu primijenio i protiv pojedinaca koji nisu bili romske pripadnosti. Nadalje, ESLJP nije smatrao da bi navodni propust domaćih tijela da provedu učinkovitu istragu vezano za navodne rasističke motive predmetnih ubojstava sam po sebi prebacio teret dokazivanja na vladu u kontekstu navodne povrede članka 14. u svezi s materijalnopravnim aspektom članka 2. Konvencije. Sud stoga nije našao da je došlo do povrede u ovom smislu.

Međutim, što se tiče proceduralnog aspekta članka 2. Konvencije, ESLJP je zaključio da je bilo dovoljno indicija uslijed kojih se trebala provesti istraga mogućih rasističkih motiva ubojstava. Državne vlasti nisu obratile pažnju na ključne dokaze u tom smislu, primjerice na iskaz susjeda, koji je navodno jednog od vojnih policajaca čuo kako izgovara rasističke uvrede, te su unatoč tome odlučile zatvoriti istragu. ESLJP je stoga našao povredu članka 14. u svezi s proceduralnim aspektom članka 2. EKLJP-a.

Nakon *Nachove* ESLJP je našao povredu proceduralnog aspekta članaka 2. i 3. u svezi s člankom 14. Konvencije u mnoštvu predmeta iz razloga što su domaće vlasti propustile istražiti moguće diskriminatorne motive koji su doveli do mučenja ili smrti žrtve rasističkog nasilja.²⁴

Primjerice, u predmetu *Šečić protiv Hrvatske*²⁵ dvojica skinheda pretukla su Roma. Njegova kaznena prijava nije dovela ni do kakvih rezultata tijekom sedam godina iz razloga što je policija propustila istražiti neke od dostupnih indicija u predmetu. Pozivajući se na svoj zaključak u predmetu *Nachova*, ESLJP je naglasio da prilikom istrage nasilnih incidenata državne vlasti imaju i dodatnu obvezu poduzeti sve razumne korake kako bi razotkrile svaki rasistički motiv i utvrdile jesu li u tim događajima mogle ulogu odigrati etnička mržnja ili predrasude. Sud je također naglasio „da je navedeno nužno točno i u predmetima kad su postupanje prema žrtvi protivno članku 3. Konvencije proveli privatni pojedinci“. Razmatrajući pritužbu podnositelja zahtjeva pod člankom 14. u svezi s člankom 3. Konvencije, ESLJP je zaključio kako su državne vlasti znale da su napadači u konkretnom predmetu pripadali grupi vođenoj ekstremističkom i rasističkom ideologijom te da su stoga morale biti svjesne da je napad na podnositelja zahtjeva vrlo vjerojatno bio motiviran etničkom mržnjom, slijedom čega nisu smjele dopustiti da se istraga u konkretnom predmetu vodi sedam godina bez poduzimanja ikakvih ozbiljnih koraka s ciljem pronalaženja odgovornih osoba.

U predmetu *B.S. protiv Španjolske* Nigerijka koje je radila kao prostitutka u Španjolskoj nekoliko je puta zaustavljena od strane policije zbog obavijesnog

²⁴ *Bekos i Koutropoulos protiv Grčke, Turan Cakir protiv Belgije, Abdu protiv Bugarske, Angelova i Iliev protiv Bugarske*, op. cit.

²⁵ Daljnje informacije o izvršenju ove i drugih presuda pred Odborom ministara Vijeća Europe dostupne su na www.hudpc.exec.coe.int.

razgovora. Žalila se da su je svaki put tukli i rasno vrijeđali, dok žene europskog podrijetla policija nikad nije zaustavljala. U svojoj kaznenoj prijavi podnositeljica zahtjeva navela je moguće rasističke motive nasilja koje je pretrpjela, međutim domaći sudovi nikad nisu razmotrili njezine navode niti su uzeli u obzir njezinu ranjivost s obzirom na to da se radilo o ženi afričkog podrijetla koja je radila kao prostitutka. Vlasti su stoga propustile ispuniti svoju obvezu i poduzeti sve dostupne mjere kako bi utvrdile jesu li u konkretnim incidentima diskriminatorska stajališta mogla imati ikakvu ulogu.

U presudi *Škorjanec protiv Hrvatske*²⁶ dvojica pojedinaca napali su podnositeljicu zahtjeva i njezina partnera, koji je bio romskog podrijetla, vrijeđajući ih na temelju njihova romskog podrijetla. U kaznenom postupku podnositeljica zahtjeva imala je status svjedoka, a ne žrtve, poput njezina partnera. Pred ESLJP-om se žalila da domaće vlasti nisu ispunile svoju pozitivnu obvezu u svezi s rasističkim napadom na nju. Ovaj je predmet omogućio ESLJP-u da po prvi put naglasi da se obveza vlasti za istraživanje moguće uzročne veze između rasističkih stavova i određenog nasilnog događaja ne odnosi samo na nasilje na temelju stvarnog ili pretpostavljenog osobnog statusa ili karakteristike same žrtve nego i nasilje temeljeno na žrtvinoj stvarnoj ili pretpostavljenoj povezanosti (afilijaciji) s drugom osobom koja stvarno ili pretpostavljeno ima određeni status ili karakteristiku. U takvim slučajevima državne vlasti trebaju poduzeti sve razumne korake s obzirom na okolnosti slučaja kako bi prikupile i osigurale dokaze, istražile sva dostupna sredstva utvrđivanja istine i donijele pravilno obrazložene, nepristrane i objektivne odluke, bez izostavljanja sumnjivih činjenica koje bi mogle upućivati na nasilje uzrokovano rasnom netrpeljivošću. U slučaju podnositeljice zahtjeva istražne vlasti usredotočile su svoju istragu i analizu samo na element zločina iz mržnje protiv njezina partnera, koji je bio Rom, propustivši pritom provesti detaljnu analizu relevantnih situacijskih čimbenika, kao i povezanost odnosa podnositeljice zahtjeva i njezina partnera s rasističkim motivima koji su doveli do napada na njih. Podnositeljica zahtjeva u svojoj je kaznenoj prijavi iznijela konkretne pritužbe rasistički motiviranog napada na nju. Inzistiranje državnog odvjetništva na stavu da ona sama nije romske etničke pripadnosti te njihov propust da utvrde jesu li je napadači možda smatrali takvom, kao i propust razmatranja ili istrage uzročne veze između rasističkih motiva napada i povezanosti podnositeljice zahtjeva s njezinim partnerom romskog podrijetla dovelo je do manjkave ocjene okolnosti slučaja. To je rezultiralo neodgovarajućim procesnim postupanjem nadležnih tijela na pritužbe podnositeljice zahtjeva da je bila žrtva rasistički motiviranog

²⁶ *Škorjanec protiv Hrvatske*, br. 25536/14, 28. ožujka 2017.; vidi K. Turković, Zločin iz mržnje u svjetlu presude *Škorjanec protiv Hrvatske*, u *Kazneno pravo: sinergija teorije i prakse*, Liber amicorum Petar Novoselec, eds. Turković, Munivrana Vajda, Dragičević Prtenjača, 503-23 (2019).

napada do te mjere da, po mišljenju ESLJP-a, to nije bilo pomirljivo s obvezom države da poduzme sve razumne korake radi utvrđivanja uloge rasističkih motiva u incidentu.

U svojoj dosadašnjoj praksi ESLJP je rijetko pronašao povredu materijalnog aspekta članka 14. u svezi s člankom 2. ili 3. Konvencije u predmetima rasistički motiviranog nasilja. To je po prvi put učinio u predmetu *Stoica protiv Rumunjske*,²⁷ koji se ticao rasističkog napada na maloljetnog Roma od strane policije tijekom rsnih sukoba između policije i stanovnika romskog sela. Sud je ocijenio da su podnositelji zahtjeva pokazali *prima facie* postojanje rasistički motiviranog napada te je pomaknuo teret dokazivanja na vladu. Međutim ni nadležni državni odvjetnik, a ni rumunjska vlada nisu ni na koji drugi način mogli objasniti incident niti su iznijeli argumente koji bi pokazali da su incidenti bilo rasno neutralni. ESLJP je stoga našao povredu članka 14. u svezi s materijalno-pravnim aspektom članka 3. EKLJP-a. Slična argumentacija ponovljena je u predmetu *Antayev i ostali protiv Rusije*,²⁸ u kojem su dvije čečenske obitelji zlostavljane tijekom pretrage njihovih domova. Zaključivši da je lokalna policija pozvala grupu specijalno obučениh i naoružanih policajaca kako bi im pomogli prilikom pretrage domova podnositelja zahtjeva za blaži prekršaj samo stoga što se radilo o Čečenima, ESLJP je našao da Vlada nije uspjela pokazati da bi takva razlika u postupanju među osumnjičenicima bila rasno neutralna. Stoga je također našao povredu članka 14. u svezi s materijalno- i procesno-pravnim aspektom članka 3. EKLJP-a.

4. NASILJE NAD ŽENAMA

U čitavom nizu slučajeva ESLJP je razmatrao nasilje temeljeno na spolu kao obliku diskriminacije prema ženama. Prvi takav slučaj, *Opuz protiv Turske*,²⁹ odnosio se na pojedinca s poviješću nasilja u obitelji koji je godinama zlostavljao svoju ženu i njezinu majku, sve dok njezinu majku nije i ubio u trenutku kad je ona podnositeljici zahtjeva pokušavala pomoći da pobjegne iz bračnog kućanstva. ESLJP je u navedenom predmetu zaključio kako je država propustila zaštititi podnositeljicu zahtjeva i njezinu majku od zlostavljanja, kao i zaštititi život potonje. Također je našao da je država diskriminirala podnositeljicu zahtjeva budući da ju je propustila zaštititi imajući u vidu da su žrtve bile žene. Do tako dalekosežnog zaključka ESLJP je djelomično došao na temelju dostavljenih dokaza da su žrtve obiteljskog nasilja u Turskoj uglavnom žene, a dostavljene statistike pokazale su relativno ograničeno korištenje

²⁷ *Stoica protiv Rumunjske*, op. cit.

²⁸ *Antayev i ostali protiv Rusije*, br. 37966/07, 3. srpnja 2014.

²⁹ Rubio-Marín/Möschel, op. cit., str. 886-887.

ovlasti od strane domaćih sudova da izdaju naredbe s ciljem zaštite od nasilja u obitelji. Pronalazeći povredu članka 14. u svezi s člankom 8. Konvencije, umjesto oslanjanja na statistike, ESLJP se bazirao na izvješćima organizacija kao što su Amnesty International te UN-ov Odbor za uklanjanje diskriminacije žena (CEDAW), koja su upozoravala na pasivnost turskih vlasti u pogledu obiteljskog nasilja. To se očitovalo u činjenici da domaće zakonodavstvo koje uređuje obiteljsko nasilje nije bilo u potpunosti provedeno u praksi, počinitelji takvih djela uglavnom su dobivali blage kazne, a policija je često oklijevala miješati se u ono što su smatrali „obiteljskim stvarima“. Sve u svemu, ESLJP je zaključio da je „...podnositeljica zahtjeva uspjela pokazati, uz dostavljanje neosporenih statističkih informacija, postojanje indikacija prima facie da nasilje u obitelji uglavnom utječe na žene te da je opća i diskriminirajuća sudska pasivnost u Turskoj stvorila klimu sklonu obiteljskom nasilju”.³⁰

U predmetu *Bălșan protiv Rumunjske*³¹ podnositeljica zahtjeva prijavila je svojeg bivšeg muža za nasilničko ponašanje tijekom čitavog njihova braka. Tijekom razvoda njegovu su napadi na nju postali učestaliji i ona se u više navrata obraćala policiji. Službene statistike upozoravale su na to da većina stanovništva u Rumunjskoj tolerira obiteljsko nasilje, pa ga čak i prihvaća kao normalno, te da je tek neznatan broj prijavljenih incidenata popraćen kaznenom istragom. Državne vlasti bile su svjesne da je muž podnositeljice zahtjeva redovito bio agresivan prema njoj. Zaključivši da je podnositeljica svojim ponašanjem uzrokovala nasilje u obitelji, da ono nije predstavljalo opasnost za društvo te da stoga nije bilo dovoljno ozbiljno kako bi zahtijevalo kaznenu sankciju, vlasti su potpuno lišile zakonodavni okvir svake svrhe. Njihova pasivnost u ovom predmetu također se očitovala u neizricanju bilo kakve zaštitne mjere za podnositeljicu zahtjeva, unatoč njezinim opetovanim zahtjevima policiji, nadležnom tužitelju i sudovima. Imajući u vidu osobitu ranjivost žrtava nasilja u obitelji, država se morala ozbiljnije pozabaviti situacijom podnositeljice zahtjeva. Unatoč usvajanju zakona i nacionalne strategije za sprečavanje i borbu protiv nasilja u obitelji, sveukupni manjak reakcije sudskog sustava i nekažnjivost koju su uživali napadači, kao što je slučaj u ovom predmetu, upućivali su na nedostatnu predanost države da poduzme prikladne mjere za suzbijanje nasilja u obitelji. Kaznenopravni sustav, na način na koji je primijenjen u predmetnom slučaju, nije imao odvratajući učinak dostatan za osiguravanje učinkovite prevencije nezakonitih radnji muža podnositeljice zahtjeva u svezi s njezinim osobnim integritetom.

Predmet *Talpis protiv Italije*³² ticao se moldavske obitelji koja je doselila u Italiju 2011. i nekoliko nasilnih incidenata protiv podnositeljice zahtjeva i

³⁰ *Opuz protiv Turske*, br. 33401/02, 9. lipnja 2009., § 198.

³¹ *Bălșan protiv Rumunjske*, br. 49645/09, 23. kolovoza 2017., § 3.

³² *Talpis protiv Italije*, op. cit., §§ 47. i 127.

njezine djece od strane njezina muža. Nakon prva dva incidenta podnositeljica je podnijela kaznenu prijavu, u svezi s kojom ju je policija saslušala tek sedam mjeseci poslije. Tom prilikom ona je ublažila svoje optužbe, uslijed čega je nadležni sudac djelomično obustavio istragu. Njezin je muž tri godine poslije novčano kažnjen. U međuvremenu policija je ponovno pozvana u dom podnositeljice nakon trećeg nasilnog incidenta. Ulazna vrata doma su bila srušena, pod je bio pun boca alkohola, no ni podnositeljica ni njihov sin nisu pokazivali znakove nasilja. Podnositeljica je samo izjavila da se njezin muž doveo u alkoholizirano stanje i da je trebao medicinsku pomoć navodeći da ga je ranije već prijavljivala policiji zbog obiteljskog nasilja, ali da se u međuvremenu i predomislila. Malo kasnije iste večeri njezin je muž novčano kažnjen zbog pijanstva na javnom mjestu i odveden u bolnicu. Kad se vratio kući, kuhinjskim nožem ranio je podnositeljicu zahtjeva nekoliko puta te je ubio njihova sina, koji je pokušao zaustaviti napad. Nakon toga podnositeljčin muž osuđen je na doživotnu kaznu zatvora. ESLJP je naglasio da države imaju pozitivnu obvezu poduzimanja zaštitnih mjera u svrhu zaštite pojedinca čiji je život u opasnosti. Postojanje stvarne i neposredne prijetnje za život mora biti procijenjeno s obzirom na specifični kontekst nasilja u obitelji: cilj ne mora biti samo općenito zaštita društva nego se mora uzeti u obzir i pojava niza nasilnih incidenata u obitelji tijekom određenog vremenskog razdoblja. Državne su vlasti morale cijeliti situaciju podnositeljice zahtjeva te njezinu veliku mentalnu, fizičku i materijalnu nesigurnost i ranjivost te joj s tim u vezi pružiti prikladnu podršku. U takvu kontekstu prava nasilnika ne mogu prevladati prava žrtve na život i fizički te mentalni integritet. ESLJP je oštro kritizirao talijanske vlasti zbog toga što nisu primijenile nikakve zaštitne mjere u odnosu na podnositeljicu i njezinu djecu nakon prva dva nasilna incidenta te što su podnositeljicu saslušale tek nakon sedam mjeseci od podnošenja kaznene prijave. Takvo odugovlačenje dovelo je toga da je podnositeljica zahtjeva bila lišena neposredne zaštite neophodne u njezinoj situaciji. Tijekom predmetne noći policija je dvaput intervenirala, prvo kad su pretražili devastirani stan, a zatim kad su zaustavili i novčano kaznili muža podnositeljice zbog pijanstva u javnosti. Ni u jednoj od tih prilika policija nije pokušala na primjeren način zaštititi podnositeljicu u skladu s ozbiljnošću situacije, iako su znali za nasilje koje je trpjela od strane svojeg muža. Opseg tog problema u Italiji naglasio je i Posebni izvjestitelj UN-a o nasilju prema ženama, njihovim uzrocima i posljedicama, Odbor CEDAW, kao i Državni statistički institut. Podnositeljica zahtjeva dostavila je dokaze *prima facie* u vidu statističkih podataka koji su upućivali, kao prvo, na to da obiteljsko nasilje prvenstveno utječe na žene te da je unatoč uvedenim reformama veći broj žena ubijen od strane njihovih (bivših) partnera te, kao drugo, da još uvijek postoji socijalno-kulturološki stav tolerancije obiteljskog nasilja. ESLJP je primjenom članaka 2. i 3. Konvencije primijetio propust domaćih tijela u učinkovitoj zaštiti podnositeljice, kao i

situaciju nekažnjavanja počinitelja predmetnih nasilnih radnji. Podcjenjujući ozbiljnost takvih protupravnih radnji kroz manjak odgovarajuće reakcije na njih, talijanska ih je država na neki način i oprostila. Podnositeljica zahtjeva stoga je smatrana žrtvom diskriminacije na osnovi spola.

5. NASILJE ZBOG SEKSUALNE ORIJENTACIJE, VJEROISPOVIJEDI I POLITIČKOG MIŠLJENJA

U svojoj praksi ESLJP je našao da se principi razvijeni u kontekstu rasistički motiviranog nasilja u velikoj mjeri primjenjuju i na slučajeve nasilja iz drugih diskriminatornih razloga, kao što su seksualna orijentacija, vjeroispovijed i političko mišljenje.

Presuda *Identoba i ostali protiv Gruzije*³³ odnosila se na propust vlasti da istraže nasilni napad na LGBT osobe. Podnositelji zahtjeva sudjelovali su u hodu za podršku LGBT prava, na koji su nasrnuli protuprosvjednici. Tvrdili su da ne samo što ih je policija propustila zaštititi od takva napada nego je ujedno i propustila istražiti sam incident, kao i njegovu moguću diskriminatornu konotaciju. Unatoč tome što je trinaest podnositelja zahtjeva podnijelo kaznene prijave dan nakon događaja, policija je otvorila istragu u svega dva izolirana napada, koji nisu omogućili utvrđivanje mogućih diskriminatornih motiva, iako je domaće pravo jasno navodilo seksualnu orijentaciju kao razlog za diskriminatorno nasilje i otegotnu okolnost. Istraga u dvije godine nije ni na koji način napredovala te je ESLJP zaključio da su gruzijske vlasti prekršile članak 14. u svezi s člankom 3. EKLJP-a jer nisu provele učinkovitu istragu incidenta niti mogućih diskriminatornih motiva za njega. Slično kao u predmetu *Opuz*, ESLJP je uzeo u obzir opće stavove društva u Gruziji prema LGBT osobama, koji su bili potvrđeni mnogim međunarodnim izvješćima.

Slična presuda koju ovdje također valja spomenuti jest *M.C. i A.C. protiv Rumunjske*,³⁴ koja se ticala nasilnog napada na podnositelja zahtjeva koji je sudjelovao u hodu za potporu prava LGBT zajednice od strane grupe pojedinaca koji su izgovarali homofobne uvrede. Naknadna je istraga obustavljena četiri godine poslije, a da nijedan od napadača nije identificiran. ESLJP je zaključio da je istraga imala niz nedostataka budući da su nadležni organi propustili razjasniti postojanje diskriminatornih pobuda unatoč činjenici da su napadači izgovorili niz homofobnih uvreda tijekom samog napada na podnositelja. Pritom je također uzeo u obzir pretežito negativne stavove prema LGBT zajednici, koji i dalje prožimaju društvo u Rumunjskoj.

³³ *Identoba i ostali protiv Gruzije*, br. 73235/12, 12. svibnja 2015.

³⁴ *M.C. i A.C. protiv Rumunjske*, op. cit.

U premetu *Virabyan protiv Armenije*³⁵ podnositelj je zahtjeva u razdoblju velikih političkih tenzija, kao član glavne opozicijske stranke, sudjelovao u nekoliko prosvjeda protiv vlade. Podnositelja je s jednog od takvih prosvjeda policija privela, navodno zbog anonimne dojave da je bio u posjedu vatrenog oružja. Prema policijskom zapisniku, podnositelj je pritom psovao i bio agresivan te je poslije optužen za napad na policajca. Podnositelj je osporavao takav razvoj događaja navodeći da je uredno surađivao s policijom, koja ga je u jednom trenutku počela brutalno napadati dok je imao lisice na način da su ga udarali nogama i metalnim objektima u predjelu međunožja sve dok se nije onesvijestio. Nakon tih događaja kod podnositelja su ustanovljene teške tjelesne povrede te mu je poslije operativnim zahvatom uklonjen lijevi testis. U svom zahtjevu Sudu podnositelj se žalio da je bio izložen mučenju zbog svojih političkih stajališta, o čemu nije provedena nikakva učinkovita istraga. ESLJP je u prvom redu naglasio da se obveze tijela vlasti da se na sve moguće načine bore protiv rasističkog nasilja primjenjuju i u slučajevima u kojima je postupanje protivno članku 3. EKLJP-a navodno počinjeno iz političkih pobuda, naglasivši važnost političkog pluralizma, koji podrazumijeva miran suživot različitih političkih mišljenja i pokreta, za opstanak demokracije utemeljene na vladavini prava. Nasilje počinjeno od strane državnih tijela koje bi bilo usmjereno na potiskivanje, uklanjanje ili obeshrabrivanje političkog neslaganja ili na kažnjavanje pojedinaca koji imaju ili izraze opozicijsko policijsko mišljenje predstavlja posebnu prijetnju idealima i vrijednostima takva društva. U predmetnom slučaju podnositelj je uhićen na političkom prosvjedu te navodno brutalno pretučen od strane policije. Pod materijalnim aspektom ESLJP nije mogao zaključiti izvan svake sumnje da je policijsko nasilje prema podnositelju bilo motivirano njegovim političkim stajalištima budući da nije moglo biti isključeno da je predmetno nasilje prema njemu bilo predmet osvete jer je on prethodno ozlijedio jednog od policajaca. Međutim, s obzirom na proceduralni aspekt članka 14. u svezi s člankom 3. Konvencije, ESLJP je zaključio da su državna tijela propustila poduzeti sve dostupne korake kako bi istražila je li zlostavljanje podnositelja moglo biti posljedica diskriminacije.

Slične obveze vrijede i u slučajevima kad se diskriminatorno nasilje temelji na vjerskim uvjerenjima žrtve. U predmetu *Members of the Gldani Congregation of Jehovah's Witnesses i ostali protiv Gruzije*³⁶ fanatična grupa pravoslavnih vjernika nasilno je napala kongregaciju Jehovinih svjedoka. Policija, iako je bila obaviještena o napadu, oklijevala je s bilo kakvom intervencijom. Jedan od napadača čitav je napad i snimio te su snimke na kojima je vidljiva nekolicina napadača poslije emitirane na državnoj televiziji, a imena napadača

³⁵ *Virabyan protiv Armenije*, op. cit.

³⁶ *Members of the Gldani Congregation of Jehovah's Witnesses i ostali protiv Gruzije*, op. cit.

prijavljena su policiji. Pokrenuti kazneni postupak imao je niz nedostataka, uključujući i činjenicu da je jedna od žrtava optužena za prekršaj zbog identifikacije dvojice napadača u policijskoj stanici. Uglavnom, policija gotovo da nije poduzela nikakve konkretne korake kako bi privela pravdi napadače. Primjenom članka 14. u svezi s člankom 9. Konvencije (pravo na slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi) ESLJP je utvrdio da je vjeroispovijed podnositelja zahtjeva bila ključan čimbenik za odbijanje pravovremene intervencije policije tijekom napada. Komentari i stavovi službenih osoba koje su obaviještene o napadu, odnosno koje su naknadno trebale provesti istragu, nisu bili u skladu s načelom jednakosti pred zakonom, a Vlada takvo diskriminatorno ponašanje ni na koji način nije uspjela opravdati. Državne su vlasti dopustile organizatoru napada da zajedno sa svojim sljedbenicima nesmetano nastavi širiti mržnju putem medija, kao i da nastavi nasilje motivirano vjerskom netrpeljivošću, navodeći kako uživa neformalnu podršku sustava, što je dovelo u pitanje i moguću upletenost predstavnika države.

U presudi *Milanović protiv Srbije*³⁷ podnositelj zahtjeva bio je vodeći član zajednice Hare Krishna, koji je zaprimio brojne telefonske prijetnje te je nekoliko puta čak i izboden od strane nepoznatih počinitelja, navodnih članova desničarske ekstremističke grupe. Policija je ispitala nekoliko svjedoka i potencijalnih osumnjičenika, no nikad nije uspjela identificirati nijednog napadača niti prikupiti više podataka o ekstremističkoj skupini kojoj su navodno pripadali. U jednom od policijskih izvješća navode se dobro poznata vjerska uvjerenja podnositelja zahtjeva, kao i njegov „prilično čudan izgled“. Odlučujući o predmetu, ESLJP je naglasio dodatnu obvezu država prilikom istrage nasilja, sličnu kao i kod rasno motiviranih zločina, prema kojoj moraju poduzeti sve razumne korake kako bi se razjasnila moguća motivacija vjerskom netrpeljivošću ili predrasudama, čak i kada nasilje potiče od privatnih osoba, a ne od službenika države. U predmetu podnositelja zahtjeva, gdje se sumnjalo da su napadači pripadali desničarskoj skupini ekstremne ideologije, bilo je potpuno neprihvatljivo dopustiti da istraga traje dugi niz godina bez poduzimanja prikladnih koraka s ciljem identifikacije i kažnjavanja počinitelja. Štoviše, bilo je očito iz ponašanja policije i njihovih izvješća da su imali ozbiljne sumnje vezane uz podnositeljevu vjeroispovijed i vjerodostojnost njegovih navoda. Konačno, iako je policija istražila nekoliko navoda koje im je dao podnositelj u svezi s vjerskom motivacijom njegovih napadača, ti se koraci u principu svode na istragu *pro forma*. ESLJP je stoga zaključio da je došlo do povrede članka 14. u svezi s člankom 3. Konvencije.

³⁷ *Milanović protiv Srbije*, op. cit.

6. OSTALI SLUČAJEVI DISKRIMINATORNOG NASILJA

ESLJP je također razmatrao predmete u kojima su diskriminirajući motivi nasilja uzeti u obzir prilikom razmatranja merituma spora pod nekom od materijalno-pravnih odredaba Konvencije, ali ne i u kontekstu članka 14. EKLJP-a.

Primjerice u presudi *Đorđević protiv Hrvatske*³⁸ radilo se o pojedincu s mentalnim i fizičkim invaliditetom, koji je godinama bio izložen uznemiravanju od strane djece koja su pohađala susjednu osnovnu školu. Tijekom godina zabilježeni su različiti incidenti, od zvonjenja na vrata u neprikladne sate, pljuvanja, udaranja i guranja podnositelja zahtjeva, vikanja na njega i gašenja opušaka na njegovim rukama do vandalizacije balkona obitelji. Podnositeljeva majka, s kojom živi i koja je također imala status podnositeljice u postupku pred ESLJP-om, bezuspješno se obraćala raznim državnim tijelima, uključujući i policiju, koja je nekoliko puta intervenirala rastjeravši djecu i objasnivši podnositeljima kako su djeca bila premlada da bi ih se moglo kazneno goniti. Upravo stoga podnositelj se predmet odnosio na pozitivne obveze države da ga zaštiti i izvan područja kaznenog prava s obzirom na to da su nadležna državna tijela bila svjesna ozbiljnog i opetovanog uznemiravanja osobe s invaliditetom. Iako je policija obavila razgovor s nekoliko djece uključene u neke od incidenata, nije bilo nikakva sustavnog pristupa situaciji, pa tako ni učinkovitih i sveobuhvatnih mjera zaštite podnositelja. Vlasti nisu usvojile nikakvu opću strategiju niti su uspostavile ikakvo nadgledanje kako bi prepoznale i spriječile daljnje uznemiravanje. Sud je nadasve kritizirao nedovoljnu uključenost službi za socijalnu skrb, kao i bilo kakvih stručnih osoba koje su mogle dati preporuke ili raditi s djecom. Konačno, Sud je našao povredu članka 3. s obzirom na podnositelja zahtjeva i povredu članka 8. u odnosu na njegovu majku.

U predmetu *R.B. protiv Mađarske*³⁹ tijekom desničarskih antiromskih prosvjeda četvero sudionika prosvjeda rasno je vrijeđalo podnositeljicu i njezino dijete, koji su se tada nalazili u dvorištu svoje kuće, i prijetili im sjekinom. Njihova naknadno podnesena kaznena prijava u svezi s incidentom odbačena je. Zaključivši da postupanje u konkretnom predmetu nije bilo nečovječno ni ponižavajuće u smislu članka 3. Konvencije, Sud je zaključio da se državi slične obveze istraživanja rasnih motiva za neki akt nasilja nameću i u kontekstu članka 8. EKLJP-a, kad se radi o nasilju blažeg intenziteta ili verbalnim uvredama koje ne prelaze prag primjene članka 3., ali predstavljaju miješanje u privatni život pojedinca. Razmatrajući pritužbe podnositelja pod tom odredbom, Sud je konstatirao da su, s obzirom na njihovu narav i počinitelje, prijetnje i uvrede u konkretnom slučaju nesumnjivo bile posljedica etničke pripadnosti podnositeljice te su stoga vlasti imale dužnost istražiti ulogu rasističkih motiva

³⁸ *Đorđević protiv Hrvatske*, br. 41526/10, 24. srpnja 2012.

³⁹ *R.B. protiv Mađarske*, br. 64602/12, 12. travnja 2016.

u incidentu, to više što je u tom razdoblju vladala negativna klima protiv Roma u čitavom naselju. ESLJP je zaključio da kaznenopravni mehanizam na način na koji je primijenjen u konkretnom slučaju nije bio dovoljan da zadovolji pozitivnu obvezu države pod člankom 8 Konvencije.

7. ZAKLJUČAK

Europska konvencija za ljudska prava ni ESLJP ne definiraju zločin iz mržnje. Međutim jasno je da je ESLJP kroz svoju bogatu praksu odlučivanjem u pojedinačnim predmetima koji su mu podneseni uglavnom pod člancima 2., 3. i 8., samostalno ili u svezi s člankom 14. EKLJP-a, prepoznao specifičnost diskriminatorne prirode nasilja na koje su se podnositelji u tim predmetima žalili. U ovom je kontekstu ESLJP nametnuo državama pozitivnu obvezu učinkovite istrage ne samo svakog nasilnog čina nego i njegovih mogućih diskriminatornih pobuda te obvezu takvo diskriminatorno nasilje u određenim okolnostima čak i spriječiti. Ti standardi, koje je ESLJP inicijalno razvio u kontekstu rasne diskriminacije, s vremenom su se proširili i na razne druge pobude iz kojih zločin iz mržnje može biti počinjen, što je u skladu i s neiscrpnom naravi osnova za diskriminaciju navedenih u članku 14. EKLJP-a. Istina je da se ESLJP još uvijek nije izravno bavio pitanjem kriminalizacije niti pravne karakterizacije zločina iz mržnje kao takva, što zbog njegove supsidijarne uloge, a što zbog činjenice da se takva pitanja još nisu postavila u predmetima koji su dovedeni pred njega. Međutim najvažnije je da zabrana i prevencija zločina iz mržnje ne ostane teorijska ili iluzorna, već praktična i učinkovita.

LITERATURA

1. Agencije Europske Unije za temeljna prava (FRA), Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights, 2012.
2. Agencije Europske Unije za temeljna prava (FRA), Unmasking bias motives in crimes: selected cases of the European Court of Human Rights, 2018.
3. Rubio-Marín/Möschel, Anti-Discrimination Exceptionalism: Racist Violence before the ECtHR and the Holocaust Prism, *European Journal of International Law*, vol 26/4 (2015), 881-899.
4. Turković et al., Komentar Kaznenog zakona (2013).
5. Turković, Zločin iz mržnje u svjetlu presude *Škorjanec* protiv Hrvatske, u *Kazneno pravo: sinergija teorije i prakse*, Liber amicorum Petar Novoselec, eds. Turković, Munivrana Vajda, Dragičević Prtenjača, 503-23 (2019).
6. Turković/Viljac, Učinkovito istraživanje povreda prava zajamčenih Konvencijom (2019).
7. Walters/Wiedlitzka/A. Owusu-Bemaph, *Hate Crime and the Legal Process* (2017), University of Sussex Final Report, 37-39.

Summary

HATE CRIME IN THE CASE LAW OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

Although neither the text of the European Convention on Human Rights nor the judgments of the European Court of Human Rights (ECtHR) contain a definition of “hate crime”, it could be defined as violence motivated by racism, xenophobia, religious intolerance, bias based on a person’s disability, gender identity or sexual orientation or another discriminatory ground. Given the nature of hate crimes and the fact that they not only affect the direct victim, but society as a whole, the ECtHR has developed a rich body of case law in cases concerning complaints of discriminatory violence where it has elaborated on the existence and scope of the positive obligations of the Contracting States in a wide range of circumstances, including the need to protect the victims of such violence. This paper seeks to demonstrate the scope of such positive obligations in the various contexts in which they have arisen, such as racial intolerance, violence against women, violence based on sexual orientation, and religious and political views.

Keywords: European Court of Human Rights, hate crime, effective investigation, discrimination